

Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού

Τόμ. 2, Αρ. 1 (2022)

Ορίζοντες Μέλλοντος

Βγαίνοντας από το Κάστρο των Βαμπίρ

Mark Fisher

doi: [10.12681/automaton.31715](https://doi.org/10.12681/automaton.31715)

Copyright © 2022, Mark Fisher

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Fisher, M. (2022). Βγαίνοντας από το Κάστρο των Βαμπίρ. *Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού*, 2(1), 109–122. <https://doi.org/10.12681/automaton.31715>

Βγαίνοντας από το Κάστρο των Βαμπίρ¹

Mark Fisherⁱ

Περίληψη

Σε ένα από τα πλέον αγαπητά και μισητά κείμενά του, το «Βγαίνοντας από το Κάστρο των Βαμπίρ», ο Fisher υποστηρίζει ότι, σε μεγάλο βαθμό, ο διαδικτυακός αριστερός βασισμένος-στην-ταυτότητα λόγος, εδραιώνεται σε ένα «κυνήγι μαγισσών», ο οποίος ακινητοποιεί τον παραγωγικό αριστερό λόγο και υπονομεύει την ταξική πολιτική. Το Κάστρο των Βαμπίρ είναι μια έννοια του Fisher για να περιγράψει μια νέα περιοχή, όπου η ταυτότητα γίνεται αποκλειστική, υπερβατική και περιοριστική. Επιδιώκοντας να απονείμει ενοχή όπου μπορεί, να απομονώσει, να αποκλείσει και να «αφορίσει», το Κάστρο των Βαμπίρ ακρωτηριάζει το υποκείμενο εγκαλώντας το να αναπτύξει μια μόνιμη αυτοσυνειδησία, απομονώνοντάς το σε μια λογική σολιψισμού που επίμονα υποστηρίζει ότι δεν μπορούμε να καταλάβουμε ο ένας την άλλη αν δεν ανήκουμε στην ίδια ομάδα ταυτότητας. Ο Fisher τάσσεται υπέρ μιας ανορθωμένης αριστερής αλληλεγγύης με την απομάκρυνση από το φαινόμενο της διαδικτυακής κουλτούρας της διαπόμπευσης, και αντ' αυτού με τον προσανατολισμό της δραστηριότητας στην προσπάθεια για λογοδοσία για την οικονομική μας τάξη, αντί για τα χαρακτηριστικά της ταυτότητας και του πολιτισμού.

Λέξεις κλειδιά: Twitter, πολιτικές ταυτότητας, κουλτούρα ακύρωσης, επικοινωνιακός καπιταλισμός, ταξική πάλη.

i. Βρετανός συγγραφέας και θεωρητικός του πολιτισμού, γνωστός επίσης με το ψευδώνυμο του blog που διατηρούσε k-runk, είχε έδρα στο Τμήμα Οπτικού Πολιτισμού του Goldsmiths, στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Αυτοκτόνησε στις 13 Ιανουαρίου 2017 σε ηλικία 48 ετών.

Exiting the Vampire Castle

Mark Fisherⁱⁱ

Abstract

In his most loved and most hated essay, “Exiting the Vampire’s Castle,” Fisher argues that a largely online style of identity-based leftist discourse grounded in “witch-hunting moralism” halts productive leftist discourse and undermines class politics. The Vampire Castle is Fisher’s concept for this new vampiric territory, where identity becomes exclusive, transcendent and restrictive. By seeking to administer guilt at every corner, to isolate, to cordon off and to “excommunicate”, the Vampire Castle cripples the subject with self-consciousness, isolating them by a logic of solipsism which insists that we cannot understand one another unless we belong to the same identity group. Fisher argues in favour of an increased leftist solidarity by departing from the phenomenon of online callout culture and instead orient activity around organization of efforts around the accountability of one’s economic class, rather than around traits in identity and culture.

Keywords: Twitter, identity politics, cancel culture, communicative capitalism, class struggle.

ii. British writer and cultural theorist, also known under his blogging alias k-punk, he was based in the Department of Visual Cultures at Goldsmiths, University of London. He died by suicide on the 13 of January 2017 at the age of 48.

Αυτό το καλοκαίρι σκέφτηκα σοβαρά να σταματήσω να ασχολούμαι με τα πολιτικά. Εξαντλημένος από τη δουλειά, ανίκανος για παραγωγική δραστηριότητα, βρήκα τον εαυτό μου να περιπλανιέται στα κοινωνικά δίκτυα νιώθοντας την κατάθλιψη και την κόπωση μου να διογκώνονται.

Η «Αριστερά» του Twitter μπορεί συχνά να γίνει ένας μίζερος, αποκαρδιωτικός χώρος. Νωρίτερα, φέτος, σημειώθηκαν κάποιες σοβαρές διαμάχες στις οποίες συγκεκριμένα αριστερά-ταυτιζόμενα προφίλ καταγγέλλθηκαν (called out) και αποδοκιμάστηκαν. Στα προφίλ αυτά είχαν ειπωθεί πράγματα ενίοτε απαράδεκτα· εντούτοις, ο τρόπος με τον οποίο διασύρθηκαν προσωπικά και κυνηγήθηκαν άφησε ένα άσχημο κατάλοιπο: Την δυσσομία της κακής συνείδησης και της ηθικής του κυνηγιού μαγισσών. Ο λόγος που δεν πήρα θέση σε κανένα από τα περιστατικά αυτά ήταν επειδή, ντρέπομαι που το λέω, φοβήθηκα. Οι νταήδες βρίσκονταν σε άλλο μέρος της παιδικής χαράς. Δεν ήθελα να τραβήξω την προσοχή τους.

Η καταφανής αγριότητα αυτών των αντιπαραθέσεων συνοδεύονταν από κάτι ακόμα πιο διάχυτο και, για αυτόν τον λόγο, ίσως περισσότερο εξουθενωτικό: μια ατμόσφαιρα σαρκαστικής κακίας. Ο πιο συχνός αποδέκτης αυτής της κακίας ήταν ο Όουεν Τζόουνς (Owen Jones),² και οι επιθέσεις στον Τζόουνς – το άτομο που είναι το πλέον υπεύθυνο για την ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης στο Η.Β. τα τελευταία χρόνια – ήταν ένας από τους λόγους που αισθανόμουν τόσο αποθαρρημένος. Αν αυτό παθαίνει ένας αριστερός που όντως πετυχαίνει να φέρει τον αγώνα στο επίκεντρο της Βρετανικής ζωής, τότε γιατί να θέλει ο/η οποιαδήποτε να τον ακολουθήσει; Υπάρχει τρόπος να ξεφύγει κανείς από αυτή την χωρίς παύση κακοποίηση, άλλος από το να παραμείνει σε μια θέση ανίσχυρης περιθωριοποίησης;

Ένα από τα πράγματα που με έβγαλαν από την καταθλιπτική μου νάρκη ήταν το να πηγαίνω στην Ανοιχτή Συνέλευση του Ίπσουιτς (Ipswich), κοντά στο σπίτι μου. Η Ανοιχτή Συνέλευση είχε γίνει δεκτή με τη συνηθισμένη χλεύη και ειρωνεία. Μας έλεγαν πως ήταν ένα άχρηστο διαφημιστικό κόλπο όπου οι αριστεροί των μέσων, συμπεριλαμβανομένου και του Τζόουνς, θεοποιούνταν σε μια ακόμη «από-τα-πάνω» επίδειξη μιας κουλτούρας διασήμων. Το τί πραγματικά συνέβη στη Συνέλευση στο Ίπσουιτς διαφέρει πολύ από την καρικατούρα αυτή. Το πρώτο μισό της βραδιάς – που κορυφώθηκε με μια εμψυχωτική ομιλία από τον Όουεν Τζόουνς – καθοδηγήθηκε πράγματι από τους κεντρικούς ομιλητές. Όμως στο δεύτερο μισό της συνέλευσης, ακτιβιστές από όλη την εργατική τάξη του Σάφολκ (Suffolk) μιλούσαν μεταξύ τους, αλληλοϋποστηρίζονταν, και αντάλλαζαν εμπειρίες και στρατηγικές. Απέχοντας πολύ από το να είναι ένα ακόμη παράδειγμα ιεραρχικού αριστερισμού, η Ανοιχτή Συνέλευση ήταν ένα παράδειγμα για το πώς το κά-

θετο μπορεί να συνδυαστεί με το οριζόντιο: η δύναμη και το χάρισμα των μέσων μπόρεσαν να τραβήξουν κόσμο που δεν είχε ξαναβρεθεί σε αίθουσα για πολιτική συνέλευση και να μιλήσει με έμπειρους ακτιβιστές κάνοντας στρατηγικές. Η ατμόσφαιρα ήταν αντι-ρατσιστική και αντι-σεξιστική, αλλά και αναπάντεχα απαλλαγμένη από την παραλυτική αίσθηση ενοχής και καχυποψίας που καλύπτει σαν όξινη και πνιγηρή ομίχλη την Αριστερά του Twitter.

Μετά ήταν ο Ράσελ Μπραντ (Russell Brand).³ Θαυμάζω τον Μπραντ από καιρό – είναι ένας από τους ελάχιστους γνωστούς κωμικούς της σημερινής σκηνής από εργατικό ταξικό περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει ένας σταδιακός αλλά αμείλικτος μεγαλοαστισμός της τηλεοπτικής κωμωδίας, με τον εξωφρενικά χαζό καθωσπρεπισμό του Μάικλ Μάκινταϊρ (Michael McIntyre) και έναν θλιβερό καταγισμό από αδιάφορους διπλωματούχους τυχαίους να κυριαρχούν στη σκηνή.

Μια μέρα πριν από την πλέον διάσημη συνέντευξη του Μπραντ στον Τζέρεμι Πάξμαν (Jeremy Paxman)⁴ που προβλήθηκε στο «Newsnight», είχα δει στο Ίπσουιτς την παράσταση του Μπραντ με τίτλο το *Σύνδρομο του Μεσσία*. Η παράσταση ήταν ξεκάθαρα υπέρ των μεταναστών, υπέρ των κομμουνιστών, αντι-ομοφοβική, διαποτισμένη από τη διάνοια της εργατικής τάξης χωρίς να φοβάται να το δείξει, και αρκετά κουίρ με τον τρόπο που η δημοφιλής κουλτούρα συνήθιζε να είναι (δηλαδή καμία απολύτως σχέση με την ξινή ταυτοτική ευσέβεια που μας κληροδότησαν οι ηθικιστές της μετα-δομιστικής «αριστεράς»). Ο Μάλκολμ Χ (Malcolm X), ο Τσε (Che), η πολιτική ως ψυχεδελική αποδιάρθρωση της υπάρχουσας πραγματικότητας: αυτό ήταν ο κομμουνισμός· κάτι σέξι, κουλ και προλεταριακό, όχι ένα κήρυγμα που σου κουνάνε το δάχτυλο.

Το επόμενο βράδυ είχε γίνει προφανές πως η εμφάνιση του Μπραντ προκάλεσε μια στιγμή διχασμού. Για κάποιους από εμάς, η σχεδόν ιατροδικαστικής ακρίβειας υπονόμηση του Πάξμαν από τον Μπραντ ήταν τρομερά συγκινητική, σχεδόν θαυματουργή. Δεν μπορούσα να θυμηθώ την τελευταία φορά που είχε δοθεί σε ένα άτομο από την εργατική τάξη ο χώρος για να καταστρέψει τόσο επιμελώς έναν ταξικά «ανώτερο» αντίπαλο χρησιμοποιώντας εξυπνάδα και λογική. Αυτό δεν ήταν όπως όταν ο Τζόνι Ρότεν (Johnny Rotten) έβριζε τον Μπιλ Γκράντυ (Bill Grundy) – μια πράξη ανταγωνισμού που περισσότερο επιβεβαίωνε παρά αμφισβητούσε τα στερεότυπα περί τάξης. Ο Μπραντ υπερείχε σε εξυπνάδα του Πάξμαν – και η χρήση του χιούμορ ήταν αυτή που ξεχώρισε τον Μπραντ από την δυσθυμία της τόσης πολύς «Αριστεράς». Ο Μπραντ κάνει τους ανθρώπους να νιώθουν καλά με τον εαυτό τους, ενώ η ηθικιστική αριστερά ειδικεύεται στο να κάνει τους ανθρώπους να νιώθουν άσχημα, και δεν ικανοποιείται με τον εαυτό της μέχρι τα κεφάλια αυτών να λυγίσουν από τις ενοχές και το μίσος για τον εαυτό.

Η ηθικιστική αριστερά γρήγορα διασφάλισε πως το όλο θέμα δεν θα είχε να κάνει με το ρήγμα που ο Μπραντ δημιούργησε στις βαρετές συμβάσεις των «συζητήσεων» στα κυρίαρχα ΜΜΕ, ούτε με τον ισχυρισμό του πως *η επανάσταση επρόκειτο να γίνει*. (Αυτός ο τελευταίος ισχυρισμός δεν μπορούσε παρά να αντιμετωπιστεί από τη μικροαστική, ναρκισσιστική με καλυμμένα-τα-αυτιά αριστερά, ως δήλωση με την οποία ο Μπραντ θέλει να *οδηγήσει* την επανάσταση – κάτι στο οποίο απάντησαν με την τυπική μνησικακία: «Δεν χρειάζομαι κάποια *διασημότητα* να με καθοδηγήσει».) Για τους ηθικιστές, το κυρίαρχο θέμα έπρεπε να αφορά την προσωπική ζωή του Μπραντ – συγκεκριμένα τον σεξισμό του. Σε αυτή την παραληρητική μακαρθική ατμόσφαιρα που διαμορφώθηκε από την ηθικιστική αριστερά, σχόλια που θα μπορούσαν να ερμηνευτούν ως σεξιστικά σημαίνουν ταυτόχρονα πως ο Μπραντ *είναι* σεξιστής, πράγμα το οποίο με τη σειρά του σημαίνει πως *είναι* μισογύνης. Ορθά-κοφτά, τελειωμένος, καταδικασμένος.

Είναι σωστό πως ο Μπραντ, όπως και όλες/οι μας, θα πρέπει να λογοδοτεί για τη συμπεριφορά του και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Ωστόσο, αυτή η αναζήτηση θα πρέπει να λαμβάνει χώρα σε μια ατμόσφαιρα συντροφικότητας και αλληλεγγύης και, μάλλον, όχι δημόσια με την πρώτη κιάλας ευκαιρία – παρόλο που όταν ο Μπραντ ρωτήθηκε περί σεξισμού από τον Μεχντί Χασάν (Mehdi Hasan) επέδειξε ακριβώς το είδος της καλοπροαίρετης ταπεινότητας που σαφώς απουσιάζει από τα πέτρινα πρόσωπα εκείνων που τον επέκριναν.

Δεν νομίζω ότι είμαι σεξιστής, αλλά θυμάμαι τη γιαγιά μου, τον καλύτερο άνθρωπο που γνώρισα ποτέ, που ήταν ρατσίστρια, αλλά νομίζω πως δεν το ήξερε. Δεν ξέρω αν κουβαλάω κάποιου είδους πολιτισμικό βαρίδιο, ξέρω όμως ότι έχω πολύ μεγάλη αγάπη για την προλεταριακή αργκό, όπως «πουλάκι μου» ή «αγαπούλα», επομένως αν οι γυναίκες πιστεύουν πως είμαι σεξιστής, μάλλον είναι σε καλύτερη θέση από εμένα να το κρίνουν, οπότε θα το δουλέψω.

Η παρέμβαση του Μπραντ δεν ήταν μια προσπάθεια για ηγεσία. Ήταν μια προσπάθεια για έμπνευση, ένα κάλεσμα στα όπλα. Και εγώ, προσωπικά, εμπνεύστηκα. Ενώ κάποιους μήνες πριν θα παρέμενα σιωπηλός όταν οι ηθικιστές της καθωσπρέπει Αριστεράς θα τον επέβαλλαν σε δίκες παρωδία και δολοφονίες χαρακτήρα – με «στοιχεία», κυρίως, μαζεμένα από τον δεξιό και συντηρητικό Τύπο, που είναι πάντα διαθέσιμος να βοηθήσει – αυτή τη φορά ήμουν προετοιμασμένος να εναντιωθώ. Η απάντηση στον Μπραντ έγινε γρήγορα το ίδιο σημαντική όσο και η συνέντευξη στον Πάξμαν. Όπως σημείωσε η Λώρα Όλντφιλντ Φορντ (Laura Oldfield Ford),⁵ ήταν μια στιγμή διαύγειας. Και ένα από τα πράγματα που ξεκαθάρισαν

για εμένα ήταν ο τρόπος με τον οποίο τα τελευταία χρόνια, ένα μεγάλο μέρος της αυτοαποκαλούμενης «αριστεράς» έχει καταστείλει το ζήτημα της τάξης.

Η ταξική συνείδηση είναι εύθραυστη και φευγαλέα. Ο μικροαστισμός που κυριαρχεί στην ακαδημία και την πολιτιστική βιομηχανία χαρακτηρίζεται από κάθε είδους λεπτών υπεκφυγών και προκαταλήψεων που εμποδίζουν το ζήτημα ακόμη και να τεθεί, και τότε, αν το ζήτημα τεθεί, σε κάνει να νιώθεις πως το να το θέτεις είναι μια τρομερή αυθάδεια ή κάποια παραβίαση της εθιμοτυπίας. Μιλάω εδώ και χρόνια σε αριστερές ή αντικαπιταλιστικές εκδηλώσεις, ωστόσο σπανίως έχω μιλήσει – ή μου έχει ζητηθεί να μιλήσω – για την τάξη δημοσίως.

Από την στιγμή όμως που η τάξη επανεμφανίστηκε, ήταν αδύνατο να μην την δεις παντού στις αντιδράσεις πάνω στο θέμα του Μπραντ. Ο Μπραντ είχε γρήγορα κριθεί ή/και αμφισβητηθεί από τουλάχιστον τρία απόφοιτα από ιδιωτικά σχολεία πρόσωπα της Αριστεράς. Άλλοι μας είπαν ότι ο Μπραντ δεν θα μπορούσε να ανήκει στην εργατική τάξη επειδή ήταν εκατομμυριούχος. Είναι ανησυχητικό το πόσοι πολλοί «αριστεροί» έμοιαζαν να συμφωνούν με τις τοποθετήσεις του Πάξμαν: «Τι δίνει σε αυτό τον άνθρωπο της εργατικής τάξης το δικαίωμα να μιλάει;» Είναι επίσης ανησυχητικό, για την ακρίβεια θλιβερό, το ότι φαίνεται να πιστεύουν πως ο κόσμος της εργατικής τάξης οφείλει να μένει στην φτώχεια, την ασημαντότητα και την ανέχεια, διότι αλλιώς θα χάσει την «αυθεντικότητα» του.

Κάποιος μου έστειλε μια ανάρτηση που γράφτηκε για τον Μπραντ στο Facebook. Δεν γνωρίζω το άτομο που την έγραψε, και δεν θα ήθελα να το κατονομάσω. Το σημαντικό είναι πως η ανάρτηση ήταν ενδεικτική ενός συνόλου υπεροπτικών και πατερναλιστικών συμπεριφορών που από ότι φαίνεται μπορεί κανείς να έχει, αρκεί να αυτοπροσδιορίζεται ως αριστερός. Όλο το ύφος ήταν τρομαχτικά αυταρχικό, σαν να επρόκειτο για έναν δάσκαλο που βαθμολογεί ένα παιδί, ή έναν ψυχίατρο που διαγιγνώσκει έναν ασθενή. Ο Μπραντ, όπως φαίνεται, είναι «ξεκάθαρα τρομερά ασταθής [...] μια κακή σχέση, ή επαγγελματική απόρριψη και ξανακυλά στην τοξικοεξάρτηση, το λιγότερο.» Παρόλο που το άτομο που έκανε την ανάρτηση ισχυρίζεται πως «στα αλήθεια συμπαθεί κάπως [τον Μπραντ]», ενδεχομένως να μην πέρασε ποτέ από το μυαλό του πως ένας από τους λόγους που ο Μπραντ μπορεί να χαρακτηριστεί «ασταθής» είναι ακριβώς αυτή η πατερναλιστική ψευδοπεφωτισμένη «διάγνωση» από την «αριστερή» αστική τάξη. Υπάρχει ακόμα ένα σοκαριστικό αλλά εξίσου αποκαλυπτικό απόσπασμα όπου, σα να μην συμβαίνει τίποτα, το άτομο αναφέρεται στην «ανομοιόμορφη εκπαίδευση» του Μπραντ «με τα ντροπιαστικά γλωσσικά ολισθήματα που χαρακτηρίζουν τον αυτοδίδακτο» – στο οποίο με μεγαλοψυχία αναφέρει, «Δεν έχω κανένα θέμα με αυτό» – ω, μα πόσο καλός είναι! Δεν πρόκειται για κάποιον αποικιακό γραφειοκράτη που γρά-

φει για τις προσπάθειές του να διδάξει σε «αυτόχθονες» την Αγγλική γλώσσα τον 19^ο αιώνα, ή για έναν Βικτωριανό διευθυντή ιδιωτικού ιδρύματος που αναφέρεται σε κάποιον/α υπότροφο· είναι μια «αριστερή» γραφή, μόλις πριν από μερικές εβδομάδες.

Που ακριβώς πάμε από εδώ και πέρα; Είναι καταρχήν απαραίτητο να αναγνωρίσουμε τα χαρακτηριστικά των Λόγων και των επιθυμιών που μας έχουν οδηγήσει σε αυτό το σκοτεινό και καταστροφικό σημείο όπου η τάξη έχει εξαφανιστεί, αλλά ο ηθικισμός είναι παντού, όπου η αλληλεγγύη είναι αδύνατη, αλλά οι ενοχές και ο φόβος πανταχού παρών – και όχι επειδή μας τρομοκρατεί η δεξιά αλλά επειδή έχουμε επιτρέψει σε μεγαλοαστικούς τρόπους συγκρότησης της υποκειμενικότητας να μολύνουν το κίνημα. Θεωρώ πως υπάρχουν δύο λιβιδινικοί-λογοθετικοί σχηματισμοί που έχουν επιφέρει αυτή την κατάσταση. Αυτοαποκαλούνται αριστεροί ωστόσο – όπως κατέδειξε το επεισόδιο με τον Μπραντ – είναι με πολλούς τρόπους ένα σημάδι πως η αριστερά – προσδιορισμένη ως παράγοντας στην ταξική πάλη – έχει σχεδόν εξαφανιστεί.

Μέσα στο Κάστρο των Βαμπίρ

Ο πρώτος σχηματισμός είναι αυτό που αποκαλώ Κάστρο των Βαμπίρ. Το Κάστρο των Βαμπίρ ειδικεύεται στο να αναπαράγει ενοχή. Καθοδηγείται από την *επιθυμία ενός ιερέα* να αναθεματίσει και να καταδικάσει, από την *επιθυμία ενός σχολαστικού ακαδημαϊκού* να είναι ο πρώτος που θα φανεί να εντοπίζει ένα λάθος, και από την *επιθυμία ενός χίπστερ* να είναι δημοφιλής. Ο κίνδυνος που ενέχει μια επίθεση στο Κάστρο των Βαμπίρ είναι πως θα φανεί – και το οποίο θα κάνει τα πάντα για να ενισχύσει αυτή τη σκέψη – ότι γίνεται επίθεση στους αγώνες ενάντια στον ρατσισμό, τον σεξισμό, τον ετεροσεξισμό. Ωστόσο, κάθε άλλο από το να είναι η μόνη έκφραση τέτοιων αγώνων, το Κάστρο των Βαμπίρ είναι καλύτερα να γίνει κατανοητό ως μια μεγαλοαστική-φιλελεύθερη διαστροφή και ιδιοποίηση της ενέργειας των κινημάτων αυτών. Το Κάστρο των Βαμπίρ γεννήθηκε τη στιγμή όπου ο αγώνας να μην καθοριζόμαστε από ταυτοτικές κατηγορίες έγινε αποστολή να έχουμε «ταυτότητες» που αναγνωρίζονται από ένα μεγαλοαστικό μέγα Άλλο.

Το προνόμιο που σίγουρα απολαμβάνω ως λευκός άνδρας συνίσταται εν μέρει στο ότι δεν αντιλαμβάνομαι την εθνικότητα και το φύλο μου, και είναι μια νηφάλια και αποκαλυπτική εμπειρία να σου υπενθυμίζουν κάθε τόσο αυτά τα τυφλά σημεία. Ωστόσο, αντί να αναζητάμε έναν κόσμο όπου όλοι και όλες αποκτάμε την

ελευθερία μας από την ταυτοτική κατηγοριοποίηση, το Κάστρο των Βαμπίρ αναζητά να συμμαζέψει τους ανθρώπους πίσω σε ταυτοτικά στρατόπεδα, όπου θα καθορίζονται για πάντα με όρους που τίθενται από τις κυρίαρχες δυνάμεις, παραλυμένοι από την αυτοσυνείδηση και απομονωμένοι από μια λογική σολιψισμού που επιμένει να λέει πως δεν μπορούμε να καταλάβουμε ο ένας την άλλη, εκτός και αν ανήκουμε στην ίδια ταυτοτική ομάδα.

Έχω παρατηρήσει έναν συναρπαστικό μηχανισμό μαγικής αντιμετάθεσης, προβολής-άρνησης μέσω του οποίου η αναφορά και μόνο στην τάξη αντιμετωπίζεται αυτόματα σαν μια προσπάθεια υποβάθμισης της σημασίας της φυλής και του φύλου. Στην πραγματικότητα το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει, εφόσον το Κάστρο των Βαμπίρ χρησιμοποιεί μια τελικά φιλελεύθερη ερμηνεία της φυλής και του φύλου, προκειμένου να περιπλέξει την τάξη. Σε όλη την παράλογη και τραυματική συζήτηση περί προνομίων που προηγήθηκε τον προηγούμενο χρόνο στο Twitter, η συζήτηση για το *ταξικό* προνόμιο απουσίαζε ολοκληρωτικά. Το καθήκον, όπως πάντα, παραμένει η άρθρωση της τάξης, του φύλου και της φυλής – αλλά η ιδρυτική κίνηση του Κάστρου των Βαμπίρ είναι η *αποδιάρθρωση* της τάξης από τις άλλες κατηγορίες.

Το πρόβλημα που κλήθηκε να λύσει το Κάστρο των Βαμπίρ είναι το εξής: πως είναι δυνατόν να κατέχεις τεράστιο πλούτο και εξουσία, αλλά συγχρόνως να παρυσιάζεσαι ως θύμα, περιθωριοποιημένος/η και αντισυμβατικός/η; Η λύση βρισκόταν ήδη εκεί – στην Χριστιανική Εκκλησία. Το Κάστρο των Βαμπίρ, έτσι, καταφεύγει σε όλες τις διαβολικές στρατηγικές, τις σκοτεινές παθολογίες και τα εργαλεία ψυχολογικού βασανισμού που εφηύρε ο Χριστιανισμός και τα οποία ο Νίτσε (Nietzsche) περιέγραψε στην *Γενεαλογία της Ηθικής*. Το ιερατείο της κακής συνείδησης, αυτή η φωλιά των ευσεβών εμπόρων ενοχής, είναι αυτό για το οποίο μας προειδοποιούσε ο Νίτσε όταν έλεγε ότι κάτι χειρότερο από τον Χριστιανισμό ήταν καθοδόν. Ε, λοιπόν, βρίσκεται πλέον εδώ...

Το Κάστρο των Βαμπίρ τρέφεται από τη ζωτικότητα, τα άγχη και τις αδυναμίες νεαρών μαθητριών, αλλά πρωτίστως ζει από τη μετατροπή της οδύνης ορισμένων ομάδων σε ακαδημαϊκό κεφάλαιο – όσο πιο «περιθωριακές» τόσο το καλύτερο. Οι πιο προβεβλημένες φιγούρες του Κάστρου των Βαμπίρ είναι αυτές που εντόπισαν μια νέα αγορά στην οδύνη – όποιος/α βρει μια ομάδα περισσότερο καταπιεσμένη και υποταγμένη από οποιαδήποτε άλλη από αυτές που έχουν ήδη αξιοποιηθεί, θα προαχθεί πολύ γρήγορα στην ιεραρχία.

Ο πρώτος νόμος του Κάστρου των Βαμπίρ είναι: εξατομίκευσε και ιδιωτικοποίησε τα πάντα. Ενώ στην *θεωρία* τάσσεται υπέρ της δομιστικής κριτικής, στην *πράξη* δεν εστιάζει σε τίποτα πέρα από την ατομική συμπεριφορά. Κάποια μέλη

της εργατικής τάξης δεν είχαν την καλύτερη δυνατή ανατροφή και μπορεί να γίνουν ενίοτε αγενείς. Να θυμάσαι: το να καταδικάζεις άτομα είναι πάντα πιο σημαντικό από το να εστιάζεις σε απρόσωπες δομές. Η πραγματική άρχουσα τάξη, διαδίδει ιδεολογίες ατομικισμού, ενώ η ίδια τείνει να δρα ως τάξη. (Πολλές από τις αποκαλούμενες «συνομωσίες», δεν είναι παρά η κυρίαρχη τάξη που επιδειχνει την ταξική της αλληλεγγύη.) Το Κάστρο των Βαμπίρ, ως αφελής υπηρέτης της κυρίαρχης τάξης, κάνει το αντίθετο: ανταποκρίνεται, στα λόγια, στην «αλληλεγγύη» και τη «συλλογικότητα», ενώ δρα πάντα σαν οι ατομικιστικές κατηγορίες που επιβάλλονται από την εξουσία να έχουν πραγματική ισχύ. Όντας μικροαστικής καταγωγής, τα μέλη του Κάστρου των Βαμπίρ είναι άκρως ανταγωνιστικά, όμως το καταπιέζουν με τον παθητικοεπιθετικό τρόπο που χαρακτηρίζει την αστική τάξη. Αυτό που τους ενώνει δεν είναι η αλληλεγγύη, αλλά ο αμοιβαίος φόβος – ο φόβος ότι θα είναι οι επόμενοι που θα εκτεθούν, θα αποκαλυφθούν, θα καταδικαστούν.

Ο δεύτερος νόμος του Κάστρου των Βαμπίρ είναι: μετέτρεψε την σκέψη και τη δράση σε κάτι πάρα πολύ δύσκολο. Δεν πρέπει να υπάρχει ελαφρότητα, και σίγουρα όχι χιούμορ. Το χιούμορ δεν είναι κάτι σοβαρό εξ ορισμού, έτσι; Η σκέψη είναι δύσκολη δουλειά για ανθρώπους με κυριλέ φωνές και ρυτιδιασμένα πρόσωπα. Εκεί που υπάρχει αυτοπεποίθηση, εισήγαγε τον σκεπτικισμό. Να λες: μην βιάζεσαι, πρέπει να το σκεφτούμε πιο αναλυτικά. Να θυμάσαι: το να έχεις βεβαιότητες είναι καταπιεστικό και μπορεί να οδηγήσει στα γκούλαγκ.

Ο τρίτος νόμος του Κάστρου των Βαμπίρ είναι: διέδωσε όση περισσότερη ενοχή μπορείς. Όση περισσότερη ενοχή, τόσο το καλύτερο. Οι άνθρωποι πρέπει να νιώθουν άσχημα: σημαίνει ότι κατανοούν τη βαρύτητα των πραγμάτων. Είναι εντάξει να απολαμβάνεις ταξικά προνόμια εφόσον νιώθεις ενοχή για τα προνόμια, και κάνεις άλλους σε υποδεέστερη ταξική θέση να νιώθουν εξίσου ένοχα. Κάνεις και μερικές καλές πράξεις για τους φτωχούς, έτσι;

Ο τέταρτος νόμος του Κάστρου των Βαμπίρ είναι: ουσιοποίησε. Ενώ τα μέλη του Κάστρου των Βαμπίρ επικαλούνται πάντα τη ρευστότητα των ταυτοτήτων, την πολλαπλότητα και την ετερότητα – εν μέρει για να καλύψουν το κατά κανόνα εύπορο, προνομιούχο, ή μεγαλοαστο-αφομοιωτικό τους υπόβαθρο – ο εχθρός πρέπει πάντα να ουσιοποιείται. Εφόσον οι επιθυμίες που ζωογονούν το Κάστρο των Βαμπίρ είναι σε μεγάλο βαθμό οι επιθυμίες ενός ιερέα να αναθεματίσει και να καταδικάσει, πρέπει να υπάρχει μια ισχυρή διάκριση μεταξύ Καλού και Κακού, με το τελευταίο να ουσιοποιείται. Παρατήρησε τις τακτικές. Ο Χ έκανε ένα σχόλιο/συμπεριφέρθηκε με έναν ορισμένο τρόπο – το σχόλιο αυτό/η συμπεριφορά αυτή μπορεί να ερμηνευθεί ως τρανσφοβική/σεξιστική κλπ. Μέχρι εδώ, όλα καλά. Το επόμενο βήμα είναι ο καταλύτης. Ο Χ τότε προσδιορίζεται ως τρανσφοβικός/σε-

ξιστής κλπ. Ολόκληρη η ταυτότητα του/ της καθορίζεται από ένα απερίσκεπτο σχόλιο, ή ένα ολίσθημα στη συμπεριφορά. Μόλις το Κάστρο των Βαμπίρ κινητοποιήσει το κυνήγι μαγισσών, το θύμα (που συχνά προέρχεται από εργατικό περιβάλλον και δεν έχει μαθητεύσει στην παθητικοεπιθετική εθιμοτυπία των αστών) θα οδηγηθεί, σχεδόν σίγουρα, στο να χάσει την ψυχραιμία του, επιβεβαιώνοντας περαιτέρω την θέση του ως παρία/ το τελευταίο αναλώσιμο στην κανιβαλική φρενίτιδα.

Ο πέμπτος νόμος του Κάστρου των Βαμπίρ είναι: σκέψου σαν φιλελεύθερος (επειδή αυτό είσαι). Το έργο του Κάστρο των Βαμπίρ για συνεχή αποθήκευση αντιδραστικής οργής συνίσταται στο να επισημαίνει διαρκώς το προκλητικά προφανές: το κεφαλαίο συμπεριφέρεται σαν κεφάλαιο (δεν είναι πολύ σωστό αυτό!), οι καταπιεστικοί μηχανισμοί του κράτους καταπιέζουν. Πρέπει να διαμαρτυρηθούμε!

Νεο-αναρχία στο Ηνωμένο Βασίλειο

Ο δεύτερος λιβιδινικός σχηματισμός είναι ο νεο-αναρχισμός. Με τον όρο νεο-αναρχισμό, σε καμία περίπτωση δεν αναφέρομαι στους αναρχικούς ή τους συνδικαλιστές που εμπλέκονται στην πραγματική οργάνωση του χώρου εργασίας, όπως το Solidarity Federation.⁶ Ενώ περισσότερο αυτούς/ές που προσδιορίζονται ως αναρχικοί/ές αλλά η εμπλοκή τους στην πολιτική εκτείνεται ελάχιστα πέρα από τις φοιτητικές διαδηλώσεις και καταλήψεις, και τον σχολιασμό στο Twitter. Όπως οι κάτοικοι του Κάστρου των Βαμπίρ, οι νεο-αναρχικοί/ές συνήθως προέρχονται από ένα μικροαστικό περιβάλλον, αν όχι από κάποια πιο προνομιούχα τάξη.

Είναι επίσης στη συντριπτική πλειοψηφία νέοι: στα είκοσι τους ή το πολύ στις αρχές των τριάντα, ένας περιορισμένος ιστορικός ορίζοντας καθορίζει την νεο-αναρχική τους θέση. Οι νεο-αναρχικοί δεν έχουν βιώσει κάτι άλλο εκτός από καπιταλιστικό ρεαλισμό. Μέχρι οι νεο-αναρχικοί να αναπτύξουν πολιτική συνείδηση – και πολλοί από αυτούς αρκετά πρόσφατα, δεδομένου του επιπέδου εριστικής υπεροψίας που ενίοτε επιδεικνύουν – το Κόμμα των Εργατικών είχε γίνει κέλυφος του Μπλερ, ο οποίος εφαρμόζε νεοφιλελευθερισμό με κάποια ψήγματα κοινωνικής δικαιοσύνης στο πλάι. Αλλά το πρόβλημα με τον νεο-αναρχισμό είναι ότι απερίσκεπτα αντανάκλα την ιστορική στιγμή αντί να προσφέρει κάποια διαφυγή από αυτήν. Ξεχνάει, ή μάλλον ειλικρινά αγνοεί τον ρόλο του Κόμματος των Εργατικών στην εθνικοποίηση μεγάλων βιομηχανιών και υπηρεσιών κοινής ωφέλειας,

ή στην ίδρυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Οι νεο-αναρχικοί θα ισχυριστούν ότι η «κοινοβουλευτική πολιτική δεν άλλαξε ποτέ τίποτα», ή ότι «το Κόμμα των Εργατικών ήταν πάντα άχρηστο», ενώ την ίδια στιγμή θα συμμετέχουν σε πορείες υπέρ του ΕΣΥ, η θα κάνουν retweet καταγγελίες για την διάλυση αυτού που έχει απομείνει από το κράτος πρόνοιας. Εδώ υπάρχει ένας περίεργος σιωπηρός κανόνας: είναι θεμιτό να διαμαρτύρεσαι ενάντια στις αποφάσεις του κοινοβουλίου, αλλά δεν επιτρέπεται να μπεις στην βουλή, ή στα ΜΜΕ για να επιτύχεις αλλαγές από εκεί. Τα κυρίαρχα ΜΜΕ είναι για να απαξιώνονται, αλλά το «Question Time» του BBC είναι για να παρακολουθείται και να αποδοκιμάζεται στο Twitter. Η καθαρότητα καταλήγει στη μοιρολατρία: καλύτερα να μην αμαυρωθείς ούτε στο ελάχιστο από την διαφθορά του κυρίαρχου· καλύτερα να «αντιστέκεσαι» ανώφελα από το να ρισκάρεις να λερώσεις τα χέρια σου.

Δεν αποτελεί, λοιπόν, έκπληξη που τόσοι πολλοί νεο-αναρχικοί εμφανίζονται ως καταθλιπτικοί. Αυτή η κατάθλιψη αναμφίβολα ενισχύεται από τα άγχη της μετα-πανεπιστημιακής ζωής, αφού, όπως το Κάστρο των Βαμπίρ, ο νεο-αναρχισμός έχει ως φυσικό περιβάλλον του τα πανεπιστήμια, και συνήθως διαδίδεται από όσους/ες σπουδάζουν για μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, ή από αυτούς και αυτές που έχουν πρόσφατα αποφοιτήσει από τέτοιες σπουδές.

Τι πρέπει να γίνει;

Γιατί έχουν έρθει στο προσκήνιο αυτοί οι δύο σχηματισμοί; Ο πρώτος λόγος είναι ότι το κεφάλαιο επέτρεψε να ευημερήσουν, επειδή εξυπηρετούν τα συμφέροντά του. Το κεφάλαιο κατέστειλε την οργανωμένη εργατική τάξη με την αποσύνθεση της ταξικής συνείδησης, υποτάσσοντας βίαια τα σωματεία πείθοντας παράλληλα τις «σκληρά εργαζόμενες οικογένειες» να ταυτιστούν με τα δικά τους στενά καθορισμένα συμφέροντα, αντί με τα συμφέροντα της ευρύτερης τάξης· αλλά γιατί να ανησυχεί το κεφάλαιο για μια «αριστερά» που αντικαθιστά την ταξική πολιτική με έναν ηθικολογικό ατομικισμό, και η οποία αντί να οικοδομεί την αλληλεγγύη σπέρνει φόβο και ανασφάλεια;

Ο δεύτερος λόγος είναι αυτό που η Τζόντι Ντιν (Jodi Dean) έχει ονομάσει επικοινωνιακό καπιταλισμό (communicative capitalism). Ίσως και να ήταν εφικτό να αγνοήσουμε το Κάστρο των Βαμπίρ και τους νεο-αναρχικούς αν δεν υπήρχε ο καπιταλιστικός κυβερνοχώρος. Η ευσεβής ηθικολογία του Κάστρου των Βαμπίρ υπήρξε χαρακτηριστικό μιας ορισμένης «αριστεράς» εδώ και πολλά χρόνια – εάν

όμως δεν ήσουν μέλος της συγκεκριμένης εκκλησίας, μπορούσες να αποφύγεις τους κήρυκες της. Τα κοινωνικά μέσα δείχνουν ότι πλέον αυτό δεν ισχύει, και ότι δεν υπάρχει προστασία από τις ψυχικές παθολογίες που πολλαπλασιάζουν οι λόγοι της.

Οπότε, τι μπορούμε να κάνουμε τώρα; Πρώτα από όλα, είναι επιτακτικό να απορρίψουμε τον ταυτοτισμό, και να αναγνωρίσουμε ότι δεν υπάρχουν ταυτότητες, παρά μόνο επιθυμίες, συμφέροντα και ταυτίσεις. Μέρος της σπουδαιότητας του εγχειρήματος των Βρετανικών Πολιτισμικών Σπουδών (British Cultural Studies) – όπως έγινε τόσο έντονα και συγκινητικά έκδηλο στην εγκατάσταση του Τζον Άκομφρα (John Akomfrah), *The Unfinished Conversation* και στην ταινία του *The Stuart Hall Project* – ήταν η αντίστασή τους στην ταυτοτική ουσιοκρατία. Αντί να ακινητοποιεί τους ανθρώπους σε δεσμά ήδη παγιωμένων αντιστοιχίσεων, το νόημα ήταν να αντιμετωπίζεται η κάθε άρθρωση ως προσωρινή και πλαστική. Καινούριες συναρθρώσεις μπορούν πάντοτε να κατασκευαστούν. Κανένας άνθρωπος δεν είναι κατ' ουσία κάτι συγκεκριμένο. Δυστυχώς η δεξιά αξιοποιεί αυτή τη γνώση πολύ πιο αποτελεσματικά από την αριστερά. Η αστική-ταυτοτική αριστερά ξέρει πολύ καλά να μεταδίδει ενοχές και να διενεργεί κυνήγια μαγισσών, αλλά δεν ξέρει να προσηλυτίζει. Άλλωστε δεν είναι αυτό το ζητούμενο. Ο σκοπός δεν είναι να αυξήσει τη δημοτικότητα κάποιας αριστερής θέσης ή να πάρει ανθρώπους με το μέρος της, αλλά να παραμείνει σε μια θέση ελιτιστικής υπεροχής, με την ταξική ανωτερότητα πλέον προσευξημένη εξίσου από την ηθική υπεροχή. «Πως τολμάς να μιλάς – εμείς είναι που εκπροσωπήσουμε τους καταπιεσμένους.»

Η άρνηση του ταυτοτισμού μπορεί να συμβεί μόνο με την επανα-διεκδίκηση της τάξης. Μια αριστερά που δεν έχει την τάξη στον πυρήνα της μπορεί μόνο να είναι ένας φιλελεύθερος μοχλός πίεσης. Η ταξική συνείδηση είναι πάντα διπλή: συμπεριλαμβάνει μια ταυτόχρονη γνώση για τον τρόπο με τον οποίο η τάξη οριοθετεί και διαμορφώνει κάθε εμπειρία, και μια γνώση της συγκεκριμένης θέσης που καταλαμβάνουμε μέσα στην ταξική δομή. Πρέπει να θυμόμαστε ότι απώτερος σκοπός του αγώνα μας δεν είναι η αναγνώριση από την αστική τάξη, ούτε καν η καταστροφή της αστικής τάξης καθαυτής. Είναι η ταξική δομή που πρέπει να καταστραφεί – μια δομή που πληγώνει τους πάντες, ακόμα και αυτούς που αντλούν υλικό όφελος από αυτήν. Τα συμφέροντα της εργατικής τάξης είναι συμφέροντα όλων· τα συμφέροντα της αστικής τάξης είναι τα συμφέροντα του κεφαλαίου, που δεν είναι συμφέροντα κανενός. Ο αγώνας μας πρέπει να στοχεύει στη δημιουργία ενός νέου και απροσδόκητου κόσμου, όχι στη διατήρηση ταυτοτήτων που διαμορφώθηκαν και διαστρεβλώθηκαν από το κεφάλαιο.

Αν αυτό φαίνεται σαν ένα απαγορευτικό και τρομαχτικό εγχείρημα, τότε είναι. Αλλά μπορούμε να εμπλακούμε από τώρα σε πολλές προεικονίζουσες δράσεις. Για την ακρίβεια, τέτοιες δραστηριότητες θα ξεπερνούσαν την προεικόνιση – θα ενεργοποιούσαν έναν ενάρετο κύκλο, μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία όπου οι μεγαλοαστικοί τρόποι της υποκειμενικότητας θα αποδιαρθρώνονται και μια νέα οικουμενικότητα θα αρχίζει να οικοδομείται. Πρέπει να μάθουμε, ή να ξαναμάθουμε πως να οικοδομούμε τη συντροφικότητα και την αλληλεγγύη, αντί να δουλεύουμε υπέρ του κεφαλαίου με το να καταδικάζουμε, ή να κακοποιούμε ο ένας την άλλη. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως πρέπει πάντα να συμφωνούμε – απεναντίας, πρέπει να φτιάξουμε τις συνθήκες όπου η διαφωνία θα μπορεί να εκφράζεται χωρίς τον φόβο του αποκλεισμού και του αφορισμού.

Πρέπει να σκεφτούμε πολύ στρατηγικά για το πως θα χρησιμοποιήσουμε τα κοινωνικά μέσα – μνημονεύοντας πάντα, ότι σε αντίθεση με τον εξισωτισμό που αξιώνουν για τα κοινωνικά μέσα οι λιμπιντικοί μηχανικοί του κεφαλαίου, αυτή τη στιγμή είναι μια εχθρική περιοχή, αφιερωμένη στην αναπαραγωγή του. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να καταλάβουμε το έδαφος και να αρχίσουμε να το χρησιμοποιούμε για την παραγωγή ταξικής συνείδησης. Πρέπει να αποδράσουμε από την «συζήτηση» που έχει στήσει ο επικοινωνιακός καπιταλισμός, και όπου το κεφάλαιο μας καλοπιάνει συνεχώς για να συμμετέχουμε, και να θυμόμαστε ότι εμπλεκόμαστε σε μια ταξική πάλη. Ο στόχος δεν είναι να «είμαστε» ακτιβιστές, αλλά να βοηθήσουμε την εργατική τάξη να ενεργοποιηθεί και να μεταμορφωθεί. Έξω από το Κάστρο των Βαμπίρ, τα πάντα είναι πιθανά.

Σημειώσεις

1. Το κείμενο δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στην ηλεκτρονική έκδοση *The North Star*, στις 22 Νοεμβρίου 2013. Η μετάφραση έγινε από το πρωτότυπο, η δημοσίευση του οποίου έχει αρχειοθετηθεί ήδη από τις 29 Νοεμβρίου 2013. <https://web.archive.org/web/20131129003704/https://thenorthstar.info/?p=11299>. Μετάφραση: Κώστας Σαββόπουλος και Αντρέας Μερκούρης.

2. Σημ. Μτφ. Ο Owen Jones είναι Βρετανός δημοσιογράφος, συγγραφέας, πολιτικός αναλυτής και μέλος του κόμματος των Εργατικών. Διατηρεί μια στήλη πολιτικού περιεχομένου στην εφημερίδα the Guardian. Θεωρείται ως μια από τις εξέχουσες φιγούρες των εργατικών και της Αριστεράς συνολικά, που έκανε την ταξική ανάλυση ξανά κυρίαρχη στην βρετανική δημόσια σφαίρα.

3. Σημ. Μτφ. Ο Russell Edward Brand είναι Άγγλος κωμικός, συγγραφέας και ηθοποιός. Έχει συμμετάσχει σε κάποιες σχετικά γνωστές κωμωδίες της δεκαετίας του 2000, όπως το *Forgetting Sarah Marshall*, το *Get Him to the Greek* αλλά και στις ταινίες *Despicable Me*. Ως κωμικός ασχολείται με θέματα όπως η συστημική ανισότητα και η περιβαλλοντική καταστροφή, και ως εκ τούτου, θεωρείται ένας αυθεντικά ριζοσπαστικός κωμικός.

4. Ο Jeremy Paxman είναι Βρετανός δημοσιογράφος, τηλεπαρουσιαστής και περσόνα του ραδιοφώνου. Γνωστός για τις καυστικές συνεντεύξεις του απέναντι σε πολιτικούς, όπου πολλές φορές κάνει επιθετικές ερωτήσεις, καταφεύγει σε *ad hominem* επιχειρήματα και γενικώς ακολουθεί έναν σχετικά ανορθόδοξο τρόπο συνέντευξης.

5. Σημ. Μτφ. Βρετανίδα συγγραφέας και εικαστικός. Το 2011 κυκλοφόρησε μια συλλογή σχεδίων με τίτλο *Savage Messiah* (Verso Books), με εισαγωγή από τον Mark Fisher. Η δουλειά της έχει χαρακτηριστεί ως σημείο συνάντησης των καταστασιακών, του Alan Moore και της βρετανικής punk/rave αισθητικής των δεκαετιών του 1980 και 1990.

6. Το Solidarity Federation είναι μια αναρχοσυνδικαλιστική οργάνωση βάσης, στην Αγγλία.